HIEREMIAE THRIVERI BRACHELII IN OMNES

*

GALENI DE TEMPERAMENTIS LIBROS EPITOME.

*

Lugduni, apud Godefridum & Marcellum Beringos, fratres,
M. D. XLVII.

2.

HIEREMIAE THRIVERI BRACHELII IN OMNES GALENI DE TEMPERAMENTIS LIBROS EPITOME.

*

VODLIBET *elementum unam ex quatuor qualitatibus, eámque excellenter, hoc est summam, nedum synceram obtinet: quocirca nec pauciora, nec plura quàm quatuor, ipsorũ, atq; huius inferioris mundi cõcordia pati potuit. nec ista (ut fors obtulit) locum quemuis dispersa tenent, sed quantum fieri potuit, contraria inuicem distracta sunt: quæ uero altera qualitate conueniunt, coniuncta existunt. Idem deinceps quaternio singula mista corpora instituit, ac quasi fundamentum sternit: sed obscuratæ sunt ipsorum notæ. tota enim totis conduntur, ac quodam modo fermentantur, si non secundum substantiam, certè secundum qualitatem: iam in inanimatis plerisque minima est superiorum elementorum portio, sed in animantibus manifeste conspiciuntur*

quid de aere terrā ambiente/

omnium ſemina, ac quaſi quidam genij, neque hic tamen eadem mole, ſed in homine exuperat terræ, & aquæ quantitas, aëris uerò atq; ignis qualitas: ex omnibus ergo una temperatura oritur (ab antiquis natura) uulgò complexio dicitur, quæ cunctarum qualitatum indolem quandam retinet: ſed ab ea quæ exuperat, appellationem recipit. Ac generatim quidem hominis conditio, calida eſt & humida, ſed diuerſa ſingulorum fortuna. Optima eſt de qua nemo queri poteſt, aliæ excedunt calido, aliæ frigido, hæ humidò, illæ ſicco, quædam ijs infeliciores, utpote calidæ ſimul & humidæ, calidæ & ſiccæ, frigidæ rurſus ac ſiccæ, aut etiamdum frigidæ excellenter, & humidæ. Quapropter non tantum duæ, ut quidam dixerunt, ſed quatuor ſunt temperaturæ compoſitæ: quibus ſi quatuor ſimplices addas, atq; unam temperatam (quæ fere ab omnibus ante Galenum omiſſa eſt) nouem in uniuerſum temperies inuenies. Caue tamen ſingulas in ſingulis rerum ſpeciebus inquirere. non enim ubique inuenies. exempli cauſa, quatuor fortaſſis diſtingues anni tempora, ſed errabis: ſiquidem ut æſtatem ſiccam & calidam, hyemē frigidam & humidam dixeris, ita autumnū poſueris frigidum & ſiccū, uer uero calidum & humidū. Autūnus enim ſua natura inæqualis ſiccus quidem, ſed nunc frigidus, nūc calidus, nō tantū in diuerſis mēſibus, ſed ſæpe in iiſdem hebdomadi-

bus,

bus, interim iisdem diebus, adeo ut aliquãdo meridies ultra proportionem caleat, uesper frigeat: quinimo & econtrario sæpe accidit, ut uesper aut mane caleat, meridies frigeat, tanta est ipsarum nubium inæqualitas. Non minus errauerunt ueteres in definitione ueris. Temperatum enim est, non calidum aut humidum. Nescio tamen an hic error à Galeno paulò acerbius redargutus sit. Nam forsitan & illi habuerũt temperatum, sed ob eam causam dixerunt calidum & humidum, quòd simpliciter huc magis specta ret. quippe & in homine tẽperato calidũ quoq; superat frigidum, ac humidum siccum. certè uer pro sua natura legitimũ nullam in corpore tẽpe rato qualitatem demutat: quocirca & in ipso uere has qualitates, modice ultra sibi oppositas, efferri necessum est: nec id oportet adeo detrecta re, quando & ipsi Galeno non semel in Aphorismis excidit, uer calidum dicere: id quoque experientia indicat: nõ enim temere terra germinat, aut humores in corpore fusi foras regurgitant. Minus tolerari possunt, qui pueritiam temperatam autumãt. Nam simpliciter humida est, idq; excellenter: in parte tamen uerum dixerũt: nam hactenus saltem calido temperata est. Sed nullo modo ferendi sunt, qui quoduis, etiam immodice calidum & humidum, contendunt temperatum: quippe inter tempora nullum est magis putredini ac grauibus morbis obnoxiũ, sæpe etiam

pestiferum. Idem & de corporibus arbitror. nã præ illis potius frigidum & siccum commendauerim. Fateor calidum & humidum quouis ferè alio intemperato ex natura est uiuacius. sed ex accidentibus morbis plerisq; multo opportunius. Nec refert quòd uita definiatur calido & humido: multarum enim & aliarum rerum excessus molestus est, quarum mediocritas grata existit. Frustra ergo patrocinium, aut Aristotelis aut Theophrasti inuocant. Nam cum ij uitam in calido & humido collocant, ad demortuum conferunt. at ij simpliciter audiunt, planè immemores quòd calidum, frigidum, humidum, siccum, non solum dicantur de ijs, quæ syncere tales qualitates obtinent, aut etiam dominantes, sed & de ijs quæ cum alijs comparantur. Atque in ijs quidem comparationibus immodicè Galenus prolixus est. Nos autem in sex differentias digerimus. Nam uiuens subinde confertur cum demortuo, aliquando etiam cum tota substantia, interim cũ suo genere, aut specie, idq; sua aut aliena, nõnunquã indiuiduum cõparatur indiuiduo, idq; iterum uel eiusdẽ speciei uel diuersæ. ac sunt quædã orationes, quæ ex usu quodam certã comparationẽ sibi definiũt. uerbi causa, cum substantiam aliquam temperatam aut intemperatam calidam aut frigidam dicimus, certum est quòd ad medium, quod in toto genere substantiæ existit, hoc est, cutem conferimus. at ubi animal

mal uel plantam talem definimus, ad genus animantis, aut stirpis expendimus: sic & cum os siccum appellamus, ad uniuersam naturam referimus: ubi uero os leonis siccum dicimus, ad medium aliquod os in animantibus determinamus: pleræque tamen loqutiones diuersam comparationem sustinent, & sophistæ nunc ad hanc, nunc ad illam distrahunt: quare hæc oportet distinguere, priusquam certum quid sophistæ licet respondere. non enim ipsi quenquam student erudire, sed ambagibus comparationum ac nominum confundere, ac sese ipsos ostētare. Iisdem ferè *modis temperatum dicitur, sed duæ insigniores illic differentiæ sunt, altera est iuxta quam temperatum simpliciter dicitur, quod ad totam substantiam expenditur, in quo elementa pari mole, saltem pari qualitate commixta sunt: ac talis est cutis hominis, non ubiuis, sed in manu, non cuiusuis, sed natura temperatissimi, quiq; nullo labore ipsam obdurauit, nulla mollitie emolliijt.* Fateor *sensus crassus est, nec facile paruas differentias percipit. proinde Galeno optimum uidebatur, ipsum ab extremis ad medium subinde transferre. tandem enim illorum comparatione medium exquisitè cognoscere discet. uerbi gratia, si quis subinde aquam calidissimam, ac iterum frigidissimam uicissim tentet, tādem quidnam inter hæc medium, facile distinguet: quinimo si quis æquis portionibus aquam*

calidam ac frigidam miscuerit, quod ex iis est conditum non multum à medio aberit: eodem modo si quis (inquit) terram (ita enim malo dicere quàm cinerem) aquæ pari modo confuderit ruditer, quod medium est humidi sicciq; inueniet. Sed rara hæc est mediocritas, paucis etiam aut nullis accommoda, frequentius temperatura appellatur, pro uniuscuiusq; officio & studio: quippe prout cuiusq; speciei sunt opera aut munera, talis debet esse temperatura. exempli causa, piscium natura est natare, quadrupedum terra ingredi, uolatilium uolare: rectè ergo natura in ipsis uariauit temperaturam ac instrumenta, nihil enim profuissent instrumenta diuersa, si quidem fuisset eadem temperatura. Sic & equi & canis tantum debebant uariare temperaturæ, quantum naturæ. atque equi quidem est uelocissime currere, ad labores idoneum esse: canis uero erga domesticos fidelem, erga alienos animosum esse. uidete ergo an ambobus eadem temperatura conueniebat, an non potius utrique peculiariter sua. Ita & homo, quia inter cætera animantia debebat esse prudentissimus, ita præ omnibus aliis simpliciter decuit ipsum, esse temperatissimum. Nam prudentiæ causa ipsa temperies est. Nec tamen omnes in eo similiter partes affectas reperies: sed temperatissima in manu cutis: ad quã si reliquas omnes partes conferas, mirabilem uarietatem inuenies, a-

lias

lias humidas scilicet, alias siccas, atque has quidem tactus æstimare potest: eandem enim duritiem, ac mollitiem præbent particulæ in uiuis ac demortuis: non tamen calorem eundem exhibent demortuæ, ac uiuæ: in uiuis particulæ externæ sæpe communicant cum qualitatibus partium internarum: nec calor, quem cutis expirat, semper proprius est: interim funditur atque oritur à uisceribus internis. ergo ad discretionem calidorum & frigidorum methodo opus est. est autem una, quòd unaquæq; particula tantum habet caliditatis, quantum accedit ad formam sanguinis.

GENERALIS, ut prius diximus, conditio hominis calida est, & humida, etiam eius qui frigidus & siccus dicitur: sed qui modicè talis existit, est absolutissimus atq; fortunatissimus: ac multæ in hoc homine occurrant notæ oportet: primo habitũ (is enim se statim oculis offert) in crassitudine, hoc est carnositate, si quidẽ ita liceat dicere, gracilitate, macilentia, obesitate, mediocrẽ esse oportet: sed neque ulla qualitas immodicè sese efferet: sed hactenus quoque tactus quandam æqualitatem inueniet, nec in colore, pilorum circumscriptione (nisi accidens intercesserit) ulla erit deformitas, sed quasi concentu quodam hic uisitur omnium rerum pulchritudo, & mediocritas: atque hæc sunt quæ oculis, tactu, ac uisu discernere licet. Interiorum

uiſcerum naturam altius oportet eruere, ac cor quidem, cuius nõ minima uis in corpus deſluit, ferè ex animo atque eius facultatibus moralibus perſpicitur: adeo ut qui abſolutè temperatus eſt, in ijs quoque omnibus iucundiſsimè ſeſe habet: neque enim audax, neque timidus eſt, ſed fortis, nec lentus, nec præceps, ſed maturus, uno uerbo, in rebus gerendis prudens, nec ſeuerus, nec ridiculus, ſed alacer, neque ſui deſes contemptor, aut bonorũ inuidus, ſed in rectis æmulus, neq; erga inimicos crudelis, aut amicis plus ſatis indulgens, ſed ubique humanus. Non *minus temperati uirtus relucet in cerebro.* Nam *omnibus operationibus animalibus eſt integerrimis, ſenſibus perſpicuis, motu ualido, intellectu quod maius eſt eximio. nouiſsimè, concoctione, & reliquis operationibus naturalibus, quæ in uentre ac hepate fiunt: abſque ſuſpicione, hæc ſunt quæ temperatum hominem definiunt, nec talem exhibet quæuis ætas, ſed magis iuuentus, ac ſi exquiſitè loquamur, extrema adoleſcentia: reliquæ omnes ætates plus minus intemperatæ ſunt.* V*ſq; ad extremam adoleſcentiam omnes intemperanter humidæ, reliquæ omnes poſteriores ſiccæ, ſenectus utraq; etiam frigida, ſed excrementis altera pituitoſa, altera uero melancholica.* Con*tentio eſt de iuuentute ac pueritia, facta eſt tandem concordia.* Nam *hactenus omnes ætates definitæ ſunt calidæ eodem ordine (exceptis frigidis*

dis & humidis immodicè) sed tactu diuersæ. promptum huius rei exemplum est, possunt aqua & lapis, imo ut proximius accedamus, aër crassus, fuliginosus, ac suauis & purus similiter esse calida, nunquam tamen qualitatis illorum similis erit phantasia, scilicet calor qui in solido aut crasso sedē obtinet, multo erit acrior eo qui in humido habitat. Rationes uerò quæ utrinque afferuntur sunt ambiguæ, quædam ex ijs in iuuentute, quædam in pueritia potiores operationes esse arguunt, omnes autem in adolescentia constant bene. Iam quòd in iuuentute sanguis sit biliosior, pensatur eò, quòd in pueritia calor sit copiosior. Quod de ætate diximus, idem de regione oportet dicere: tantum enim uel in temperata regione temperatum inuenies, alibi uix, inquit Galenus, illius umbram. atque id forsan paulò durius dictum est, tamen non nisi procul in intemperatis regionibus ad temperiem acceditur, ad quam tanquam regulam & canonem reliqua æstimare oportet. est enim una omnium methodus, quæ ut illustrior fiat, singulorum quæ prius diximus, speciales nunc caussas reddemus, & ab ipso habitu auspicati tandem ad interiorum uiscerum agnitionem ueniemus: ex ijs enim duobus ferè tota hominis temperatura proditur. Habitus autem ipse præcipue, ex gracilitate, macilentia, crassitudine, & obesitate cognoscitur, quorum omnium (licet

minima

minima appareant) discrimina ex differentijs qualitatum oriuntur, quippe gracilitas siccitatem, crassitudo humiditatem, pinguedo frigiditatem, macilentia caliditatem sequitur, quadratura, hoc est, ipsa mediocritas mediocritatẽ qualitatum imitatur, nec id tantũ de genuinis qualitatibus dicimus, sed idẽ est de ascititijs, cõsuetudine tamen factis familiaribus. Distinguit ex Hippocrate Galenus. *nam qui ex natura calidi, aut macilenti, ijs uenæ amplæ: angustæ uerò ijs qui tales ex accidente. non enim accedente postea calore uenæ inflantur, sed proportionem retinent, quam à principio acceperunt. Non est tam promptum, gracilitatem ac carnositatem natiuam, à genuina distinguere, ne tentauit quidem* Galenus, *neque ego scio si possemus ex corporis fabrica discriminare.* Nam *quibus à natura siccitas inest, contractiora corpora uidentur, liberaliora quibus humiditas, modo suam proportionem seruet caliditas. Certè non poteris id ex pilis distinguere. Nã siue à natura, siue ex consuetudine nuper contracta temperatura fuerit, pilorum circumscriptio ferè eadem. & de hac nunc quoque aliquid dicendum est: plus enim pili, quàm quiduis aliud habitum uariãt. non enim in una tantum nascuntur parte, sed in uniuerso corpore, ídque admodum diuerse.* Nam *quidam statim oriuntur à principio, quidam sequuntur longo tempore postea, nec in qua*

uis

uis temperatura, sed tantùm calida, certè sicca. Proinde rectè Galenus graminubus quæ sine ordine errant, hos comparat, illos uero segetibus, quæ limite discernuntur, omnes tamen ex fuliginoso (reliquæ enim excrementorum species inidoneæ sunt) excremento oriuntur: hoc ut copiosius est, ita pili quoq; magis robusti & copiosi: qua de causa cætera ferè animantia hominibus magis hirta uidentur: crassum enim eorum nutrimentum, & ad fuliginem plurimum idoneum. Multum etiam & cutis cõfert opportunitas, hoc est, mediocris siccitas. Nam in humida simpliciter cute non proueniunt, in sicca insigniter etiam qui prius nata sunt pereunt: argumento est caluicies: in homine tamen quo cutis est siccior, eo pilus præcocior, atque confertior est, ob eam causam, coma hominibus forsitan & iubæ equis promissior est: certè iam pueris nobis, caput & supercilia pilis obseruntur, nec id tantum in una temperatura, sed in qualibet. omnibus enim eæ partes satis sunt siccæ. Hinc est quòd Galenus hos pilos naturæ beneficio acceptos refert: nullum enim peculiare temperamentum requirunt, sed generali contenti sunt. in facie ac reliquo corpore non omnibus innascuntur, temperaturarum discrimen imitantur. Idem de colore ac figura reliquorum pilorum dico. Non enim omnibus coma aut cæsaries eadem est, sed pro diuersitate temperamenti diuersa, ac nigra caliditatem

liditatem temperaturæ ac uaporum ſequitur: alba, rufa frigiditatem: flaua modum ipſum: ita & ſimplex frigiditatis ferè, criſpa caliditatis eſt æmula: aliquando tamen exhalationis imbecillitatem ſequitur, atque hæc ferè flaua aut rufa eſt: hinc eſt quòd in mulieribus laudetur ſimplex, aut certè criſpa, ſed flaua, nō autem nigra: magis enim idoneam mulieri complexionem arguit. Craſſi *fiunt ob nutrimenti copiam, tenues ob eiuſdem inopiam: aliquando fuliginis ſubtilitatem: hæc omnia & temperaturæ & ætates arguunt: biliosa enim natura ac ætas nigros, criſpos: pituitoſa ſimplices, ac rufos edit: atque iterum hæc raros, & parum firmos, illa uerò egregiè robuſtos, & denſos: non tamen ſimiliter calidæ regiones, auctiles, aut craſſos, aut denſos faciunt.* Nam *magnus regionis æſtus, plerunque alimentum pilorum digerit diſijcitq;.* Tantum *ſuper temperatura ſignificat pilorum natura.* Nonnihil *indicat etiam ſuper eadem, ipſorum paſſio.* Nam *humidius corpus canitiem, ſiccius caluitiem præcocius patitur; non, ut quidam cogitant, propter alimenti inopiam, ſed potius ſubiecti raritatem.* Hoc *& particularum indicat diuerſitas, caluicies citius ſinciput denudat, canicies uerò celerius infamat tempora, ac in quibuſdam citius ipſam faciem: ob ſimilem cauſam, & barba ſubinde rufa eſt, coma inſigniter nigra.* Non *tamen hic licet (ut quidam*

dam faciunt) ex descriptione unius partis, forte capitis, totum hominem æstimare. nam tantum super sua parte significat. igitur unamquanque particulam per se, & ad suum principium decet æstimare, nisi prius æqualitate quadam totū corpus dotatum esse cognoueris, atqui id rarum est. Ruditer *tamē cōiectari licet, ex uniuersi corporis latitudine, lōgitudine, & altitudine.* Nā *ubi singulæ partes suam proportionē retinēt, magnū æquabilitatis totius corporis argumētū est.* Id *ubi sit, talis erit uniuersi corporis: quippe calidi facies, qualem* Galenus *descripsit, scilicet hic, ut coma nigra, crispa, ita totum pectus immodicè hirtum est, uenter ferè totus, hispida brachia, hispida crura, thorax latus, uasa ampla, cutis nigra, dura.* Quòd *si contrà totum corpus æqualiter frigidum fuerit, omnibus quas diximus mensuris contractum erit, nec tantum collum, aut pectus erit nudum, sed uniuersum corpus glabrum, caput uix tenuiter comatum, certè parum coloratum, coma quoque potius rufa, aut flaua, quàm nigra.* Sed *rara est hæc corporum fortuna, ubi respondent exquisitè omnia, sæpe externa internis dissimilia.* In *piscibus enim testatis, crustaceis, squamosis, externa sicca, interna humida: sæpe idem & in ipsis hominibus euenit, præsertim qui regionem intemperatam inhabitant.* Nam *in frigidis regionibus plerunq; externa corporis phanta-*

sia

sia albet insigniter ac friget. Atqui interim sæpe multis Aethiopibus ijdē homines reuera magis biliosi sunt: saltem non est æqua partium interiorum atque exteriorum frigiditatis ratio. Nam quantum caloris ad profundum recedit, tantum ferè exterioribus decedit. sic in regione calida æstus ambiens, quantum adducit spiritus & sanguinis exterioribus, tantum adimit ipse interioribus. Fateor, nec negare possum, quin & interiora calidus spiritus incalfaciat, frigidus refrigeret. nam eadem ratione & in regione calida, quàm frigida plura biliosa corpora inuenies: & (ne procul à nobis discedamus) plura æstate, quàm hyeme: non est tamen interiorum atque exteriorum eadem refrigeratio: aër enim priusquam ad interiora peruenit, nonnihil retunditur, exteriora uerò ruditer inuadit. Iam ut dixi, in frigida regione partes externæ insigniter ab aëre externo refrigerantur, nec ullo alio accidente illorum frigiditas diminuitur; interiorum uerò à caloris regurgitatione nonnihil castigatur. Hinc est quòd qui Asiam habitant, magis quidem sunt audaces, sed qui Europā, ac Septentrionē præsertim, magis animosi. Sæpe ergo dissidēt exteriores nonnihil ab interioribus. Nam quod magis miraberis, & interna ipsa subinde à seinuicem distant: neque id sensu licet diiudicare, sed singulorum operationes oportet cōsulere. Habet enim unumquodque uiscus suas proprias, ac familiares

miliares operationes, iuxta modum temperiei differentes. Verbi causa, in cerebro somni principium, atque ab eo singula opera animalia proficiscũtur, sed admodum diuerse. Siccum omnes sensus, omnes operationes primarias habet luculentas, conspicuas: humidum magis obscuras: frigidum etiam torpidas: & iterum humidũ multi somni, siccum pauci, calidum etiam interrupti. Si uelis descendere ad cor, ubi morales uirtutes pleræq; habitant, quales temperatum edit, diximus: intemperatum uero si quidem calidum fuerit, audacem primo congressu hominem præstat, temerarium, præcipitem, mobilem, iracundum: frigidus uerò in omnibus ijs sese exhibebìt contrarium: accedit quòd cor frigidum pulsum edit lentum, paruum calidum, uelocem & magnum. De uentre ipse Galenus dixit, quòd temperatus bene coquit, intẽperatus malè. Possumus hic adijcere, quòd temperatus erga omnes bene afficitur, calidus calidis, frigidus frigidis capitur, ita & in alijs: atque hæc signa ab appetitu sunt simpliciora. Nam de concoctione loqui non potes, nisi discrimine ciborum adhibito: nõ enim uenter frigidus erga omnes cibos æquè impotens est, sed præsertim frigidos: calidus etiã nõ omnes uitiat, sed præcipuè calidos, acres, ac faciles: id propter pisces saxatiles dico, qui frigidi quidem sunt, nihilo secius, dicente in proposito Galeno, promptè in calido uentre corrumpuntur. Pecu-

liare etiam ac proprium temperaturæ uentris signum ructus est, qui inter coquendum editur. Nam si insipidus fuerit, acidus, aut nidorem cibi referens (tales autem edit plerũque frigidus uenter à cibo frigido) frigidus arguitur: si uerò putridus ac fumosus, calidus. Sic ex operibus singulorum uiscerum singula intemperamenta possis deprehendere. Galeno unum aut alterũ exemplum satisfecit. Ita tertio & ab excrementis potes naturam aut temperaturam ipsorum uiscerum distinguere, scilicet qui frequenter bilem eijcit biliosus, qui pituitam pituitosus, nisi per accidens aliter euenerit. Nam & hoc quoq; distinguere oportet: frequenter enim uel post omnem cibum, atque alium quemuis uomitum, tandem bilis sequitur, quæ laceßente uomitu ex felle trahitur. Imò quibusdam uel à principio, idq; quotidiè nullo modo natura aliunde prouocata bilis euomitur, quibus uenter insigniter frigidus est, sed male fortunatus, utpote ad quem meatus bilis peruenit, qui ad primum intestinum uenire debuit. Distinguitur autem cholera, quæ in uentre gignitur, ab ea quæ ex hepate illuc deriuatur: quia hæc flaua est, illa uiridis: non etiam quẽuis uictum hæc sequitur, duntaxat calidũ, acrẽ, aut facilem, denique in his nihilominus bilis per aluum descendit, illis uerò quæ per uentrem præcipitari debuit, sursum ascẽdit. Itidem & alibi oportet distinguere, nunquid excremẽtum quod

reijcitur

reỹcitur, in ea parte ſit genitum, an aliunde defluxum: ſed non ubique æquè clara diſcrimina inuenies: pauca enim ſunt, quæ pituitam in uentre natam diſtinguunt, ab ea quæ deorſum in ipſum deſcendit: non eſt enim pituita diuerſa, ſed ferè eadem: opportunitas cibi aliqua ex parte determinat: nam pituita in uentre non quidem ex quouis, ſed frigidiore cibo generatur. Si uerò ex capite deſcenderit, uictum ferè contemnit, atque cum omni cibo in uentre conflictatur. Non eſt minus laborioſum diſtinguere, qui dolores capitis per ſe, aut per cõſenſum uẽtris eueniunt: ſubinde enim primum in capite percipitur, tametſi ex uentre cœperit. Ad differentiam ergo ciborum hic iterum oportet confugere. Nam dolores capitis qui uentris temperaturam ſequuntur, ferè cibum imitantur: qui uerò ex capite oriuntur, etiã immutato uictu parum leuantur. Iam diſtincta temperies ipſorum gemina, aut ex conſuetudine contracta; nonnihil nos iuuabit. uerbi cauſa, ſint dolores frigidi (ita enim nunc illos appello qui ex occaſiõe, aut materia frigida eueniũt) ſi quidem talem caput obtinuerit temperiem, potius caput quàm uenter in ſuſpicionem ueniet. Dignoſcetur autem capitis temperamentum frigidum ex ijs quæ prius uirtute diximus, canicie, ſputorum multitudine, diſtillationum promptitudine. nam hæc quoque cerebrum frigidum arguit. Quòd ſi nihil iſtorum capiti familiare fue

rit, potest ex recenti occasione ita euenisse, prius tamen uentris temperiẽ ex ijs quæ prius percurrimus, discernere oportet: nec est alia methodus quæ clarius temperaturam interiorum atq; exteriorũ partium discernat. Proinde *multum aberrant, qui ex forma lineamentisq́; fortè unius partis totum hominem, & ut uulgo dicitur, ex unguibus leonem æstimant.* Nam *tantũ super propria parte significant, ac neq; id quidẽ perpetuo aut poßunt, aut faciunt.* Nam *si* Aristoteli *credimus*, Homo *hominẽ generat, & sol. ac forma quidẽ diuinum principium sequitur, temperatura illius formæ est duntaxat instrumẽtum: cuius hoc magnum est indicium, quòd subinde neque patrem, neque matrem fœtus exhibet, imitatur tamen alterum parentem frequenter. non enim forte fortuna uirtus cœlestis in omnem figuram materiam uertit, sed magis idoneam ac paratã. hinc est quòd alijs specie animãtibus alia etiam organa accommodat, non quidem quia ita melius putat (non enim intelligit) sed quia ad hæc ipsa materia suapte sponte, aut ingenio est magis opportuna: sic & partes ipsorũ indiuiduorũ pro diuersitate tẽperaturæ uariat, ac quibusdã simum, quibusdam aquilinum aut aduncum nasum fingit, non quidẽ quia ita decreuit, sed quia sicca materia aduco, humida simo magis est idonea: fieri tamen potest, ut nõ ex sicca quidem, sed multa simũ efficiat: ex humida rursum, sed pau-*

ca

ca, aquilinum. Non est ergo perpetuũ illud quòd natura corporis particulas secundum animi mores effigiat: aliquando enim excidit. Iam dubiũ est, an oculi magni humidos an calidos, parui frigidos an siccos denuntiẽt. Sic & de cæruleis oculis quidam dubitant, an potius humoris, an caloris copiam arguãt. Duabus ergo de causis potius ex alijs quàm ijs modũ temperaturæ capiemus. Manifesta enim sunt, tum capitis, tum aliorum ex circũscriptione pilorum indicia. Denique uel illud hic oportet cauere, ne signum quod uni ætati debetur, ad omnes uel plures incautè referas. Tales fuerunt ex ueteribus, qui pilosum quacunque ætate melancholicum definiunt, cum contrà illius iuuentus egregiè sit cholerica, ac non nisi declinans melancholica. Nam hic primum ipsæ cholera eximiè aduritur, cuius mihi quidẽ causa uidetur, choleræ quæ in declinãte ætate excrescit, craßitudo. non enim quæuis cholera continẽter in atram uritur, sed spißior duntaxat. sola ergo declinans ætas, dicitur melancholica: quippe temperatura melancholica ijs duobus continetur, excremento melancholico, & corporis habitu sicco & frigido: atqui is sæpe ignauior est, quàm ut bilem gignere, aut genitam poßit adurere: talis extrema senectus est: proinde neq; hæc melãcholia dicitur, neq; reuera est, sed pituitosa: cõfractus enim calor naturalis est, neq; cibum in succum perfectum, sed duntaxat lentum ac dilu-

tum potest conuertere. Senes ergo particulis quidem extremè frigidi sunt & sicci, excrementis uerò egregiè pituitosi.

NON *putat Galenus medicamenta potestate talia, fortè calida, quæ possunt incalfacere, sed quæ talia possunt euadere. uerbi causa, scammoneum iuxta eum est potestate calidum, non quia calefaciendi potentiam habet innatam, sed quia prompte talem qualitatem euidēter recipit. Nā ut ipse arbitratur, in eo qualitas ignea latet, quæ minimo accepto initio emicat atque exultat.* Hoc *quidem* Galenus *nititur ostendere, sed tam multa ipse hic impedimēta inuenit, ut se uix possit argumentis cōtrarijs eruere. hinc est quòd in uarias formas se uertat, nec unum modū seruet.* Primum *calida dicit, quæ promptè uertuntur in flammam, aut prunas. uerum neque hæc partitio illi sufficit.* Nam *uinum calidum est, in neutrum tamen promptè abit: propterea tertio sanguinem respicit, atque ut suum dogma asserat, calido satis esse putat, ut in sanguinem transeat (est enim is quoq; natura calidus) uerum neque hoc nomine rectè calida comprehendit, multa enim medicamenta calida sunt, quæ nihilo prōptius uertūtur in flammam, prunam, sanguinē, quàm frigida. nam ut reliqua omittamus, alibi diximus, lactuca ac quædam huic similia, promptius in sanguinem quàm sinapi abeūt. uidetur ergo aliam excogitasse differentiam eorum, quæ*

nihil

nihil istorum patiuntur, sed tandem in corpore corrumpuntur. uerum quid hic patiuntur, dum corrumpuntur, ipse quidem non dixit, neque ego coniēctari possum. Nam eadem medicamenta foris apposita nihilo segnius quàm deuorata incalfaciunt, & tamen palàm nihil patiuntur, sed integra manent. Videtur hoc argumentū uelle tollere, dum rationem reddit, cur potius sinapi applicatum quàm deuoratum corpus ulcerat. uerū eodem exemplo redarguitur, in eo quòd medicamentorum elaborationem necessarium putat, priusquam corpus nostrum alterent. Nam ut cōstant foris apposita, solida manēt, & tamen insigniter corpus afficiunt: forte tandem ubi corpus egregiè incalfecerunt, & ipsa fotu corporis quoque inflammātur. Sed quòd hic actus non sit genuinus, ac iuxta illorum potentiam, certum est ex eo quod statim deferuet. perit enim ipso dicētē statim affectus acquisitus: manet is qui naturalis est, donec planè eius uis expirarit. ac id propter calcem dico (nihil enim dissimulare uolo) quæ accensa tandem extinguitur, sed non amplius accenditur: at medicamina hæc calida sæpe extingui, & iterum accendi possunt. Si quidem ergo mihi Galeni pace dicere liceat, quæ pure medicamenta sunt, nequaquam calida dicūtur, quia in calidum elementum facile uertūtur, sed quia incalfacere possunt, tametsi ipsa nūquam essent calida: sic sol & sidera infrigidant, incalfaciūt,

 nequa-

nequaquam tamen ipsa unquam talia existunt. Idem de medicamentis puto, ac dico audacius, quòd medicaměta nequaquam suam uirtutem ab elementorum miscella recipiunt, sed astrorũ influxu. Ex *eorundẽ discrimine fieri potest, quòd quædam in substantiam corporis nostri abeũt, quædam nunquàm elaborari poßunt: quòd ueratrum coturnicẽ nutriat, hominem perdat: quòd mel hominẽ incalfaciat, apẽ nihil alteret: quòd piper palatum potius, quàm aliam particulam urat: & rursum quòd quædam in calidiorem, quædam in frigidiorem sanguinem abeant.* Prõ*ptè enim unusquisque cibus in id uertitur, ad quod natura cœlesti uel elemẽtari est propitius: atque ijs quidẽ ut tam medicamenta sint, quàm nutrimenta, accidit.* Nam *quatenus in sanguinẽ uertuntur, nutrimenti: quatenus uerò corpus calidius aut frigidius demutãt, medicaminis rationem optimo iure sibi uendicant.* Galenus *non nisi in uentre (dum hæc erudiuntur) medicaměta recipit: atque hic periclitatur, ne morbos in secretioribus particulis omnes immedicabiles faciat.* Iam *quod est magis mirabile, dicit sanguinẽ ex eruca, nasturcio, lactuca similem eße, atque sanguinis quidem copiam augere, qualitatem uero illius similem relinquere, neq; intendere, neque remittere.* Miror *profecto hæc ab ijs, qui toties ea legerunt, dißimulari potuiße.* Pro*ficiscuntur autem hæc ex suscepta* Galeni *hæresi omnia, qui*

negat

negat medicamẽta sub tepore poſse infrigidare, ſed talem manifeſtam qualitatem ſuſcipere, priusquam hucuſque corpus noſtrum poßint alterare. atque id falſum eſt. quod ſi quam maximè uerum eßet, nondum quicquam prohiberet ſanguinem, qui ex nutrimento recens gignitur, aut calidi, aut frigidi medicaminis uicem habere. nã & frigidior ſanguis calidiora refrigerare potẽs eſt, & calidior incalfacere. H*æc eadẽ credo fuit occaſio, cur aliter hic de uenenis frigidis, aliter in tertio de ſimplicibus ſentiat.* In *eo enim libro dißerit uenenum frigidum duntaxat quantitate mortiferum, nec hoc ibidem obiter, ſed exemplo anus* Athenienſis, *quæ cicuta nutrita eſt paulatim, ex profeßo oſtendit: nunc hic totum illorũ genus deleterium ait.* Manif*eſta eſt cõtradictio, niſi aliud ſit totum genus, quàm toto genere deleterium eſſe: atque id non eſt uериſimile: nam ſemel atque iterum frigida medicamina, tota ſubſtantia, quod idem eſt, ac ſi dicas, toto genere contraria ac deleteria deſcribit: reuera tamẽ quædam ex ijs paulo promptius quàm calida in ſubſtantiam noſtram longo ſtudio tranſire poßent: ſed nunc id dißimulauit, ne uenenum ſemel incalfactum concederet infrigidare.* Puto *quòd hæc, nec alia fuerit eius religio, qui negauit potẽtiam aliquid poſſe, cui non reſpõderet manifeſta energia.* A*tque agè, contendat ita rem ſe habere in calidis, nunquã idipſum poterit ſeruare in frigidis.*

gidis. nam certo certius constat, quòd medicamina calida in modum aquæ tepidæ possunt infrigidare. nec antea in corpore medicamentum euadet frigidũ, quàm à corpore fuerit infrigidatũ: ergo quòd corpus ab ipso medicamine prius infrigidetur, est necessarium. Eat nunc, & in medicamento manifestam qualitatẽ expectet, priusquam potentiæ opus speret. Multo magis ridicule eandem qualitatem sperabit in eo medicamine, quod siccandi habet potentiam. certum enim est, quòd multa medicamenta actu humida existent: quod enim de uino diceret, ac rursum si forte uinum incalfaciat, & humectet, nunquid ob id excessum igneæ substantiæ, sed latentis in eo inueniet? certum est, quòd in eo abũdet, uincatq; multis partibus elementum humidum. Nihil igitur superesse uidetur, quod illius sectæ patrocinari possit, aut nostræ refragari: ac nihilo tutius medicamentum calidum definierit, quod prompte in flammã uertitur, aut prunã, quàm quod rubicundũ est, quod tenuiũ partiũ est, quod leue est: sed ex ipsis operibus cõiectari oportet, neque ijs omnibus, sed quæ relinquit in affectu simplici, hoc est immateriali ac summo. Verũ rarum est medicamentum, quod morbum in summo calidum refrigeret, aut frigidum incalfaciat. subinde enim talia sunt, sed infirmiora quàm quæ magnum affectum possent tollere. Nequaquam ergo licebit hic subsistere, sed paulatim usque ad

primum gradum descendere. ita enim non tantum qualitatem medicamenti inuenies, sed & ordinem certum depræhẽdes. Nam medicamentum quod affectu frigidum in quarto ordine relinquit, sed alueũ in tertio expugnat, proculdubio in tertio calidum existit. Idem de medicamento dico, cui morbus in tertio resistit, sed in secundo succumbit. Iam obseruandum est an talis effectus continenter naturam rei sequitur, an intercessionẽ alicuius accidentis: sic medicamina calida intercedente humorum calidorum resolutione partem uidẽtur refrigerare, & aqua frigida intercedente repercussione incalfacere, ob prius accidens medicamentum in simplici, non autem materiali affectu experiri oportet, ob posterius potius tepidum quam frigidum aut calidum medicamentum tẽtare debemus. Licet & hoc aliter distinguere. Nam qualitas, quæ primo insinuatur medicamento, genuina est: quæ uero postea sequitur, magna ex parte externa est. iam naturalem qualitatem ubique prodit, accidentalem uerò non nisi in quibusdam. exempli causa, aqua frigida, non ubique calorem prouocat, (est enim ubi extinguit) sed duntaxat in ijs qui natura calidiore sunt. Id quomodo fiat, Galenus imperfecte tradidit, nec quenquam perfecisse inuenio. sed mihi ita accidere apparet, dum spiritus & sanguis ad interiora per frigiditatem repellitur, in ijs qui calido & copioso sanguine cõ-

stant

ſtant, ægre ab internis admittitur, ſed ſtatim decedente cauſa quæ repulit, ultro regurgitat, ac repercutitur: ferè autem partem ſanguinis ſecũ rapit. Nam uulgo dicitur, *quòd fluxus fluxũ prouocat.* Non *paruum etiam caloris auctariũ præbet, quòd ea quæ repercutiunt, difflationem prohibent, ita enim calor intus æſtuat, & more hypocauſti incenditur.*

MORBVS *elementaris quadruplex eſt, calidus, frigidus, humidus, ſiccus: atque is aliquando uniuerſo corpore ſpargitur, ſæpius parte aliqua circunſcribitur: non eſt tamẽ una omnium particularũ eius partis alteratio, ſed pro diuerſitate partium ipſa uariat. aliter enim afficiuntur partes proximæ, aliter diſſitæ, aliter mediæ, & rurſum aliter calidæ, aliter frigidæ, tenues, ac craſſæ, aut ſolidæ, ſæpe prima in qua morbus occepit penitus eſt immutata, priuſquàm ſecunda mutari incipit.* Hactenus Galenus *dolorẽ agnoſcit.* Nam *ubi omnes permutatæ ſunt ex æquo, dolorem obſtupeſcere putat.* Sed *hic ſermo mihi duntaxat ex dimidia parte uerus apparet: non enim dolor ex eo oritur, quia altera pars alteri diſſimilis eſt, ſed quia naturale, uel eius quod loco naturæ eſt, tẽperamentum ab alio ſenſibiliter mutatur: adeo ut inæqualis intẽperies, quæ altera cauſa doloris dicitur, proprie nõ ſit diuerſarũ partiũ, ſed eiuſdẽ partis diuerſa quodã modo intẽperies. eſt enim quoddã ex naturali qualitate*

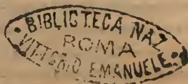
& aduen

& aduentitia inter se pugnãtibus medium. nec uereri oportet, ne in eodem admittas contraria. non enim ubi ad extremum uentum est, hic duplex qualitas subsistit, sed ex duabus una oritur: quæ ex calido ac frigido concreuit, non sine alterius indignatione. Potest ergo hæc inæqualitas fortè calida per uniuersum corpus, nihilo secius quàm per unam partem consistere: quod & aliquando quidã sentire uidentur, dum aiunt nullam corporis partem sese doloris expertem habere. Durat autem hæc controuersia, donec alterũ explosum fuerit, alterum uerò quodam modo syncerum extiterit: ac tum pars, aut uniuersum corpus dolere aßeritur: ceßat enim actio & paßio. Sed hîc fortuna duplex, aliquando uincit natura, & sanitas sequitur: interim morbus, & est præsens exitium omni propemodum natura extincta, in quo consistit omnium mortalium morborum caput. Ac caliditas si per totum graßetur, hectica dicitur. uidetur tamen & alia hectica dici, quæ in solido etiam citra æqualitatẽ consistit: quoniam difficilius qualitas eruitur ex solido quàm humido. Quòd de calida inæqualiter intemperie dicitur, idem & de frigida oportet commentari. Nam quod maius est, aliquãdo ambæ in eandem partem simul incidunt. Videntur autem nusquam magis quàm hic contraria committi. sed eadem est quæ prius excusatio. Nã si mediocris qualitas, seorsum nunc à calido, nũc

à frigido

à frigido pati poteſt: nihil impedit quin eodem tempore pati poteſt ab utroq; , ac ſic quidem ab utroque inæqualitas quædam ac dolor orietur. Neque hîc tergiuerſari oportet, quoniã idẽ oſtendit ipſa experiẽtia. Nã ſi quis à calida ſimul perfundatur, & à frigida, ab utroque patitur: iã nihil refert ſiue à cauſa externa, ſiue interna hanc immutationẽ fieri cogites: ſed multum intereſt, ſi quicquid à calido patitur, ſtatim calidum, aut quicquid à frigido, mox frigidum dicas: id enim manifeſtum eſt mendacium. Ergo temperatura noſtra ab utroque pati poteſt, tametſi nullius integram uim ſuſcipiat. Ac tantum de temperatura ægrorum: quæ duplex exiſtit: altera inæqualis, in qua altera qualitas cum altera pugnat, externa cum interna: altera æqualis, in qua tantum non omnis natura exploſa eſt.

FINIS.

SINE
FRAVDE.